

277

M. DIEDER. ANDR. KELLERHAUS
LIPSTADIENSIS VVESTPHALIAE

EPISTOLA
 AD
 VIRVM PRÆCELLENTISSIMVM ET AMPLISSIMVM
 DOMINVM
M. ZACHAR. GOEZIVM
 ILLVSTRIS GYMNASII OSNABRVGENSIS RECTOREM
 OPTIME MERITVM
 DE
Numo Friederici II. Imp.

perscripta a
M. DIEDER. ANDR. KELLERHAUS
 LIPSTADIENSIS VVESTPHALO.

~~JENÆ, PROBINO MITTERRANEO.~~

Handwritten notes in cursive script, including the name 'Kellerhaus' and other illegible text.

Hist. Germ.
 A. 169, 16

H. Germ. Hist. Imper. A. 101 (6)

1710

ALPHABETIC

INDEX

...

*Vir Præcellentissime,
Patrone & Præceptor observanter
colende.*

X quo sub Tuis auspiciis studia tractare ce-
pi, affectu me complexus es singulari, ac in-
formandis moribus, & aperienda ad veram
eruditionem via, integritatem ac amorem
infucatum satis significasti. Nulla oblivio-
ne intermoriatur hæc Tua pietas, sed quo-
ad vixero memoria manebit eorum, per quos profeci. Pri-
mus inter eos es Præceptor Optime, & continuum adhuc
Tuum in me studium, pergis enim per literas me docere
sæpius, novaque benivolentiæ & favoris exhibere pignora.
Ut igitur aliquod mei erga Te cultus statuerem monumen-
tum, sacrum Tibi volui numum, sicut doctissimi ita infor-
tunatissimi inter eos, quos, Germania habuit Cæsares.
Pervenit numus iste auspicato in manus Viri Præcellentissimi
ac Reverendi Admodū Domini M. ANTONII THOENEN,
Pastoris in Patria & Illustris Capit. Cappeld. gravissimi, Vi-
trici mei optimi & in me pientissimi; qui cum aliis vario-
ribus numis, & hunc argenteum auro contra habendum co-
emit. Cum autem plusquam paterno me prosequatur fa-
vore, de sumtibus ad studia Academica gratiose non solum
hactenus prospicit, sed & ipse me instruit ad meliora, soli-
citus cum primis ut solida eruditione imbuat animum;
Numos igitur quos habuit rariores usui meo concessit,
quo ipsius imitarer in hisce studiis, historia præsertim patriæ
singularem solertiam, & otium si quod vacaret Acade-
micum huic impenderem negotio. Argenteus est in-
signis iste numus, & a FREDERICO II. ut conji-
cio cufus, nam, ut taceam cetera, symbolum f. a. Roma

caput mundi, in bullis Friderici II. quæ supersunt, aureis cūprimis exprimitur (a) & quæ in numo & versu defunt suppletur: *regit orbis regna rotundi.* (b) Friderico igitur II. asseruimus numum qui forte Ænobarbo tribui poterat, quod numerum distinguentem non haberet additum, & titulus hæctenus utrique communis. Verum, rarius eo ævo in numis significabant imperatores, Augusti nominis numerum, sicut nec in sigillis Friderici, quorum tamen amplior est epigraphæ, expressum est quod sit inter Fridericos II. Hæc enim in orbem adjecta plerumque inscriptio: *Frideri. Di gra Romanor. Rex & semp. Augustus & Rex Sicilie.* Cumque a titulo imperatorio, tanquam recepta initiali formula, diplomata communiter auspiciantur Cancellarii, ante sæculi XIII. tempora, inter tot, cognomines imperatores, in serie titulorum rarius expresserint, quotus inter Ottones v. g. sit ille cujus diploma conscribant. Ne tamen sine die & consule incerta sit diplomatis fides, subsignantes illud, adscribebant ut plurimum annum & indictionem, cum anno imperii, anno v. g. imperii Domini Imperatoris Ottonis *secundi VII.* Circa XIII. demum sæculum, in titulo significabant an tertius vel quartus inter cognomines sit, ita tamen ut numerum augusti nominis, vel in fronte, vel in fine diplomatis promiscue exprimerent. (c) Inter plures enim Friderici II. chartas quas diplomatum collectores passim exhibent, paucissimas inuenies, cum hac initiali formula: *Fridericus secundus divina favente clementia &c.* (d) Est tamen in eo nepos ab avo cognomini discretus, quod ille, ex Constantia matre Sicula, post patrem Henricum VI. se nominet *Regem Sicilie*, & propter nuptias cum Jole titulis addiderit *Rex Jerusalem.* (e) Propterea inquit Mutius, *Sicilia Reges, usque ad nostram memoriam titulum Hierosolymorum regni sibi vendicant,*

(a) apud Mabillonium l. 2. de arte diplom. c. 16. §. 16. (b) Buchel. in notis ad VVilb. Hedam, de Episc. Ultraj. p. 220. (c) Mabill. l. c. lib. 2. c. 4. §. 6. (d) Vid. literæ investiturae datae Ottoni de Lüneburg super erectione ducatus Brunsvic. tom 3. Rer. Germ. M. Meibomii p. 206. Goldast. Constit. Imper. tom. 1. p. 291. (e) vid. dipl. cic. apud Meibom. l. c. quodque civitati Vindobonensi dedit 1237. apud Lambec. l. 2. de Biblioth. Cæs. Vind. p. 79.

eant, appellanturque Hierusalem Reges (f) Quod titulorum
firma cum numi spatium non caperet, solo Imperatoris ti-
tulo expresso, omissum est. Habitu indutus regali, folio
insidet Fridericus noster, dextra gladium habet, sinistra glo-
bum cum cruce, caput coronatum est, adjecta ad latus fini-
strum stella. Quæ omnia majestatem indicant imperatori-
am, sicut & ex adjecta id patet inscriptione:

FREDERI. IMP.

Quam varia fuerint hujus Imperatoris fata, ex temporum
quibus vivebat iniquitate, & effreni hostium malitia diju-
dicari potest. *Nunquam enim pejus cum imperatoribus actum,*
quam circa hæc tempora: quibus Pontifices auctoritatem suam e-
vexerant ad fastigium, inque eo se conservare omni modo studebant. (g)
Ita tamen in utraque fortuna se gessit, ut summa cum pru-
dentia ac fortitudine jura imperii ac majestatem tueretur.
Studia cum primis literarum magni habuit, ut per earum
cultum subverteret regnum papale, quod per tenebras &
spissam barbariem creverat ad summa. *Quicquid temporis de*
rerum familiarium occupatione decerpimus, transire non patimur o-
tiosum, sed totum in lectionis exercitatione gratuite libenter ex-
pendimus, ut animæ clarius vigeat instrumentum in acquisitione sci-
entiæ, sine qua mortalium vita non regitur liberaliter. (h) Ita do-
ctissimus Imperator in Epistola ad Magistros & Scholares
Bononienses qua Aristotelis libros e Græco & Arabico suo
jussu translatos ipsis obtulit. Paria habet idem Imperator,
in literis quibus *studii Neopolitani* (i) privilegia firmat. Si-
cut & ex iis quam propensus fuerit in studia, intelligi potest,
quod scholas per Italiam instituerit illustres, (k) & exem-
plo avi (l) eximia studiosos quos ea ætas *scholares* vocat,

) 3

do-

(f) *German. Chronic. l. 20 p. 179. quo id fiat jure, alii disputent. Hispania Reges, cum titulo Regis Siciliae adhuc conjungunt Regis Hierusalem titulum; vid. Dn. D. Spener Part. Spec. Oper. Herald. c. 58 S. 23. (g) Verba sunt: Dn. D. Schubarti Præceptoris ac Patroni mei Optimi. in Collegio MSCto ad Puffend. Germ. (h) apud Petr. de Vineis Cancell. Frider. II. l. 3. Epist. 67. (i) l. c. Epist. XI. (k) Patavii, & Neapoli. de Vindobona Germania dubitat, P. Lambecius l. 2 Bibl. Cas. c. 5, p. 82. (l) *auth. Habita Cod. ne filius pro Patre.**

donarit libertate. (m) In bellis quæ suscepit, ex nativa quasi virtute manu strenuum & fortem se gesit, futurus ex utroque Cæsar, perque hos gradus ibat ad summum virtutis fastigium; In quo non potuit Papæ evitare infidias, *revera enim, inquit ipse, imperialis felicitas papali semper impugnatur invidia.* (n) Unde varia in eum conficta mendacia, & frivolæ excogitatae causæ, (o) ob quas excommunicarent optimum Principem Pontifices. Horrenda est impietas cuius ipsum arguerunt, quod Mahumetismum profiteatur, & tres dixerit impostores, ita enim de calumnia conqueritur imperator: *Inservit falsus Christiviciarius fabulis suis, nos Christianæ fidei religionem recte non tolerare ac dixisse tribus seductoribus mundum esse deceptum, quod absit de labiis nostris processisse.* (p) Præ innocentia tamen imperatoris, apud vulgum nimia superstitione captum, valuit nomen Ecclesiæ, & fulmen excommunicationis, unde cum varia fortuna & adversitatibus ad extrema usque colluctatus est Fridericus, cui nemo Germanici sanguinis Imperator doctior, nec infortunatus magis. IMP. Quibus successibus noster ad diadema pervenerit, notius est, quam ut hic recensatur prolixius. Henricus pater imperium, a libera principum electione hæctenus pendens, inaudito conamine, in gente & domo sua volebat esse hereditarium. (q) Verum nullis artibus & promissis efficere potuit, ut abjicerent libertatem Proceres, & calida Henrici exequerentur consilia. Unde quem consilia patris ad fastigium evehere non poterant, fati ita ferentibus, post Philippum per procerum suffragia ad summam in orbe dignitatem nominatus est. A manu tandem Honorii, Romæ imperiali redimitus diademate ac solenni ritu consecratus, titulum & auctoritatem *Imperatoris* egregie sustinuit. Eo enim tempore, a Romano primario quippe Occidentis Episcopo, coronari sueverant Imperatores, sicut in

re-

(m) Conring. *Antiquit. Academ. p. 102. seq. 148 seq.* (n) Petr. de Vineis l. c. Ep. 31. (o) *vid. formula excommunicationis Innoc. IV. 6. Decret. c. ad apostolica.* (p) ap. P. de Vin. l. 1. Ep. 31. (q) Johannes Monachus in *Chronico Belg. p. m. 203.*

regnis aliis boni ominis ergo ungere solent Reges suos, Episcopi. Cum autem ad asserendam sibi in summa capita enormem adeo potestatem, cuncta conquirerent pontifices, impudentissime professi sunt, quod per solam Pontificis consecrationem, Rex Germanorum titulum & dignitatem imperii de manu Ecclesiae sumat. Ita enim iniquum fidus Innocentius III. ex Petri cathedra quasi de plaustro loquitur: *Jus & auctoritas, examinandi personam electam in Regem, & promovendam ad imperium, ad nos pertinet, qui eum inungimus, consecramus, & coronamus.* (r) Obverterunt id quoque Frederico nostro egregio dignitatis imperatoriae vindici, Pontifices, quod perverse utatur Ecclesiae beneficio, indignus posthac regno & nomine imperatoris. Verum respondet noster: *Licet ad Pontificem de jure & more majorum consecratio nostra pertineat; non magis tamen ad eum depositio seu remotio pertinet, quam ad quoslibet regnorum prelatos, qui Reges suos prout assolent consecrant & inungunt.* (s) Ita non erubescunt antistites Romani ex autoritate sedis Petri, & urbis quam occuparunt prerogativa, eminentem super omnes Reges & Principes dignitatem jactitare. Subesse arbitrio Pontificis omnem temporalem dignitatem, & ab ejus pendere placito, quicquid in orbe summum & magnificum est. Cum enim par Regum Germaniae dignitatis fastigium amularetur Alfonso VII. Hispaniae Rex, titulumque *Imperatoris* sibi sumeret, de consensu & consiliis id factum Pontificis, qui omni nisu culmen imperatoriae dignitatis apud Germanos conabatur subvertere. Unde Alfonso VII. Eugenio III. & Innocentio II. suffragantibus, coronati Imperatoris, vestigia sequuntur Sancius, Ferdinandus, Alfonso VIII. & IX. (t) Hispaniae Reges, titulo *Imperatoris totius Hispaniae* arroganter nimium superbientes. Johannes Jacobus Chiffletius, Eques & Regius Archiatrorum Comes, titulum Impera-

(r) c. venerab. de elect. & electi potest. (s) Vineis l. c. Ep 3. conf. Nicolaus Cusanus Cardinalis ad vincula S. Petri l. 3 Concordantiae Cath. c. 4. p. m. 617. (t) extat ap Mabill. l. c. p. 434. diploma Alfonso IX quod ita subscripsit: Ego Alfonso Dei gratocius Hispaniae Imperator.

ratorium inter prerogativa regni Hispanici refert, multumque disputat, summo jure Hispanos sumsisse sibi hunc titulum, utpote quibus Reges & Principes pareant, quique Caesaribus præterea Romanis per Gothos quorum successores erant, ex justa Honorii Imp. concessione substituti sint. (v) Quæ num omne ferant punctum, non vacat ut nunc examinemus, ipse certe Mariana (x) accuratissimus Hispaniæ historicus, *imprudenter* tantos sibi sumsisse spiritus, Reges Hispaniæ statuit, neque definire audeat *num jure an injuria*, id fecerint. Quicquid horum sit, opposuerunt Germani mascule frontem arrogantiam Hispanorum, sibi que solis dignitatem & nomen *Imperii* vindicarunt; Mansit igitur, supremum in orbe fastigium penes Romanorum Imperatorem, neque per hos conatus detractum quicquam. Id & fatentur Franciæ Proceres, respondentes ad consilia Gregorii IX. (quibus Fridericum nostrum de imperio turbare, & Robertum Artesiæ Comitem S. Ludovici Regis fratrem furrogare conabatur,) *nolle se in tanta pericula se precipitare, ut Fridericum, Magnum Imperatorem, tamque potentem Principem quo non est major impugnarent.* (y) Insidet folio Imperator, regali & magnifico ornatus habitu; Quæ vestium cimelia communiter *ornamenta* vocantur *imperialia* & cum imperio derivantur in successorem, Cumque per turbas & discordias olim peterent sæpius imperium plures, ille credebatur ad clavum sedere penes quem erant regni insignia. Unde, morituri ornatum hunc per ultimam voluntatem legabant successuro, sicut Conradus Francus Henrico I. (z) & Otto IV. Friderico nostro (aa) regalia hæc symbola testamento reliquit. Nos a capite ordiemur, quod in numo nostro coronatum est. Corona cum scepro sicut antiquissimis temporibus, regis, ita apud Germanos quoque dignitatis

(v) *Vindiciis Hispan.* p. 100. seq. *Luminibus Prærogat.* p. 369. (x) *Rer. Hist.* l. 9. c. 5. l. X. c. 8. (y) *Matth. Paris. Hist. Angl.* ad A. 1139. (z) *Vindikindus Corbeiens.* l. 1. *Ann. add. Meibomius in notis* p. m. 676 (aa) *vid. testamentum Ottonis IV. quod exhibet Meibomius in Apologia pro Ottone IV.* p. m. 148.

tatis summæ fuit insigne. De quo plura possent proferri, de vulgata illa præsertim triplici imperatoris coronatione, (bb) nisi limites Epistolæ me juberent ponere modum. In numis & sigillis Carolingorum plerumque tempore, capita redimita sunt sero, quod gemmeum fuisse, Conringius, (cc) laureum autem doctissimus opinatur Mabillonius. (dd) Ultimus tamen ex stirpe Caroli, Franciæ Regum Lotharius, (ee) acuminatam gerit coronam in sigillo, quo forte tempore & Germanici Imperatores in numis & sigillis suis coronas sumserunt. Forma autem coronæ imperialis differt ab aliis, (ff) sicut & imperii dignitas præ reliquis eminent regnis. Qualem dedit urbi Toletanæ Alfonso Hispaniæ Imperator, in civitatis Imperialis tesseram, quamque scuto Hispanico quondam insertam fuisse, Sibmacherus tradit. (gg) Luitprandus (hh) Coronam Conradi Franci quam Henrico Aucupi tradidit, ita describit: *propriam coronam non auro, quo cujuscunque pene ordinis Principes polleat, verum gemmis pretiosissimis non solum ornata, sed gravata, sceptrum, & cuncta, quæ regalia sunt indumenta, in medium venire præcepit*; Proximus ante tempora Frederici est Gotefridus, de Viterbio, qui Cæsaris jussu *Ætiorum*, quæ tunc erant imperialia, explicavit, ex quo de illis judicare possumus optime. Placet versus integros apponere, ut de figura & symbolo coronæ pateat melius, ita autem canit Gotefridus: (ii)

*Hoc diadema sonat, duplam conferre coronam,
Quod veterem Romam, mundanaque climata donat.*

Hoc quicumque tenet, summus in orbe sedet.

*Dupla corona manet, quia dum complectitur urbem,
Continet & reliquum, fastu diadematis orbem,*

Sic facit esse suas, una corona duas.

)() (

Non

(bb) Vid. omnino Epist. Gregorii IX ad Fridr. II quam Epistolis Petri de Vineis præmisit Simon Schardius p. m. 75. (cc) in censura dilecti Ludoviciani cænobio Lindaviensi data: p. 72. (dd) p. 143. l. e. (ee) apud Mabill. p. 419. (ff) sacr. Cerim. Rom. Eccl. lib. 1. c. 5 sect. ult. quomodo ab aliis differat abunde describitur. (gg) Spenerus t. 6. l. 1. c. 38. s. 36. (hh) lib. 2. c. 7. (ii) Chronic. part. XIX.

*Non loquor esse duas, numeri ratione sed acta,
Urbis & orbis habet solium diadema subactum,
Hæc duo continuans omnia Cæsar erat.*

Per allegoriam porro explicat Viterbiensis, cristam in fastigio coronæ, aurum, & gemmas: Quarum præcipue virtutes, fulgorem nimirum, ac duritiem per constantiam & gloriosam in magno imperatore honestatis cupidinem, interpretatur. Punctum ad sinistram aurem in typo nostro gemmam esse, puto, quæ ex corona defluit, sicut ex Cardinalium galero, ab utraque parte vittæ dependere solent. Extat sigillum Lotharii Saxonis apud Meibomium, (kk) in quo ab imperiali corona, ex fascia ad collum fere dependent gemmæ pretiosiores; Ægidius autem Gelenius SS. Theol. Licenciatus, & ad D. Andreæ apud Agrippinates Canonicus, se vidisse caput Frederici nostri, narrat, flore & liliis cinctum, in sigillo quod ita describit: (ll) *Infra diploma, ex sericis, rubei viridis & flavi colorum filis contextis, dependet sigillum magnum, rotundum, referens in solio Imperatorem togatum, dextra sceptrum, sinistra tenentem globum cruce insignitum, in capite gestantem coronam, a qua velut infula vittæ ab utraque parte DVO LILIA defluunt.* Mabillonius oculatiores Gelenio e bulla Friderici pro Cænobio S. Apri Tullensi, effigiem exhibet imperatoris sedentis in throno, duobus liliis superne ornato, in dextra virgam, cruce insignitam, in sinistra globum cum cruce gestantis. (mm) Similem habet effigiem bulla pro Canonicis Ultrajectinis, quam Buchelius exhibet ad Wilhelmum Hedam, (nn) Duo igitur aureæ fellæ lilia a tergo usque ad caput Imperatoris porrigi, credo, & erroris arguerem Gelenium qui, lilia de capite defluere, nobis persuasit, si decorum foret juveni de viris multum prædicati nominis, sentire quidvis, judicent de eo, qui sunt nasi emunctioris. Toga imperialis, in dextro humero fibula connectitur, a qua globuli preciosiores ad imum usque pectus defluunt; Habitus eo tempore regibus admodum usita-

(kk) Tom. 3. Rer. Germ. p. 158. (ll) in Vita S. Engelberti Coloniensis Archiepiscopi p. 114. (mm) l. c. l. 2. c. 16. §. 16. (nn) p. 220.

usitatus . sicut ex sigillis & numis id apparet satis. Splendidum enim majestatis imperialis insigne erat, tempore jam Henrici I. cui Conradus per fratrem Everhardum lanceam sacram, armillas aureas, cum *clamyde* & veterum gladio Regum, ac reliqua regalia misit indumenta. (oo) Dextra gladium tenet Fridericus noster summi imperii & majestatis symbolum; Promiscue alias gladium aut Sceptrum dextræ Regum tribuunt antiquæ picturæ, quod nunc superne flore ornatur liliato (pp) nunc baculus est uno vel altero distinctus nodo. Quamvis Sceptrum a baculo regio sollicite discernat Mabillonius, in cerimonia quippe coronationis regis, non modo sceptrum regi porrigi, sed & baculum. (qq) In bulla aurea pro Canonicis Ultrajectinis (rr) virgam, Fridericus cruce insignitam, dextra tenet, quod crucem Christi significare credo sacrum sacri Imperii insigne; quod enim *crux ubi est lignum Domini, & lancea ubi clavus ejus existit, ante Imperatorem in processionibus solennibus deportentur* Gregorius IX. memorat, Epistola ad Fridericum II. quæ quinque Imperii insignia, mystice sed contorte nimum interpretatur. (ss) Otto IV. (tt) Imp. virgam pariter duplici ornatam cruce manu gerit, quod & alius solenne est regibus extra Germanos.

¶ Verum: *Crux datur Imperio speciali jure ferenda*

(uu) *Quippe vicem Christi tenet hic ad regna tuenda
Et gerit in terris signa colenda crucis.*

Ex stipite crucis ad supremam trabem teretes cunei ramorum instar prominent, quasi scala sit, quo forte respexit Gotfridus (xx)

*Crux est scala DEI, spes, via, vita reis,
Hæc datur ascensus. &c.*

In

(oo) Vitikind. Corb. Ann. l. 1. p. 636. Luitpr. l. 2. c. 7. (pp) Tale habet Lotharius III in Sigillo ap. Meib. l. 3 Rer. Germ. p. 158. Ludovici pariter VI. VII. IIX. Reges Gallica apud Mabill. l. c. p. 430. & Carolus Calvus in egregie effigie, de qua infra. (qq) l. c. l. 2. c. c. 17. ex libro sacrorum Menardi. ex Annalibus Bertin. apud Chesneum tom. 3. p. 244. a. (rr) l. c. p. 220. (ss) vid. supra (bb) (tt) Meibmonius l. c. (uu) Gotfridus Viterb. part. XIX Chron. p. 531. (xx) l. c.

In numo nostro Fridericus gladium habet. Acuminata, enim cuspis & manubrium, enseni esse regium, quem dextra gerit, indicant. Scriptoribus alias gladius pro Sceptro usu venit, utrumque nempe dextra tenet, & est βασιλικόν π. Ita in solenni Wilhelmi comitis consecratione, Aquis peracta, Dux Saxoniae Regis *Justitarius* (Trithemicus *Ensiferum Regis* vocat) his verbis gladium Imperialem novo porrigebat regi: *Accipe Sceptrum regni & rebelles severa correctione afflige, omnesque benevolos in tranquilla pace gubernata.* (yy) In numero tamen insignium imperii gladius a sceptro discretus, quid enim, utrumque per sympolum significet, Gotefridus explicat. (zz) Superest in manu sinistra globus cum cruce, quæ cum detrita essent in numo florem aliquando putavi, regiae quoque dignitatis *Ἰμπεριον*. Sceptra enim & diademata multo non solum flore coronari sed & rosas aut lilia regum ornare dextras, notissimum est. In sigillis certe regum Franciæ, a L. Rotberto ad Ludovicum usque IX. nihil frequentius est, quam ut manus regia aureo coruscet lilio. (aaa) Neque putes, quod propter gentis tesseram, hoc flore soli Galliæ delectentur Reges, Imperatores quoque Germani, & Augustæ Imperatrices, cum hiante flore, passim exhibentur, in numis & sigillis. (bbb) Quo pertinet aurea rosa, illustre sedis Apostolicæ donum, quam in ramis Palmarum, multa cerimonia Pontifex consecrat. (ccc) Quæ licet viderentur probare conjecturam, quod florem manus sinistra Imperator teneat; animum tamen mutavi, postquam globum imperialem cum cruce numum intimius considerans perspexi. Pallam sive pomum globum hunc vocatum fuisse ex Viterbiendi (ddd) discimus:

Aureus ille globus pomum vel palla vocatur.

Regis

(yy) *Magister Edmundus in Magno Chron. Belgico p. 245.* (zz) *l. c.* (aaa) *Mabilon. l. c. lib. V. Tab. 39 seqq.* (bbb) *Schilterus de L. E. Germ. l. 3. c. 9. Sigillum Mariae Augustæ Oronis IV. quo dextra lilius, sinistra globum tenet est ap. Meibom. l. c.* (ccc) *Sacr. Carim. l. 1. & ex eo, Mabil. l. c. l. 2. c. 18. p. 145.* (ddd) *l. c.*

Regiæ autem dignitatis fuisse *Ἰσθηπον*, ex eo manifestum est est, quod in sigillis Franciæ Regum Hugo cum primis Cæsar, petus, quique ex ejus domo sequuntur, altera *manum justitiæ* quam vocant, vel lilium, altera globum exhibeant. (eee) Vendit hoc auri pomum, pro *peculiari nota Imperii* Marcus Antonius Dominicus JC. ne Hispanis prærogativam in dignitate imperiali concederet, paresque titulos Gallis suis assereret. (fff) Verum qui pomum manu gerit non statim est Imperator; Richardus quippe, Henricus & Edouardus Angliæ Reges, nec non Renatus Siciliae Rex pomum sinistra manu præferunt, in sigillis quæ Olivarius Vreedius edidit. (ggg) Pomum erat, inquit, Chiffletius, (hbb) *Symbolum abundantiae & fertilitatis, quia pro omni fructuum genere solebat usurpari.* Id præterea in pomo imperiali peculiare est, quod cruce superne ornetur, quo significatur, quod in hoc signo floreat, vincat, & auspiciatum sit sacrum Imperium. Prima enim vestigia globi crucigeri in egregio Constantini M. invenimus numo (iii) in quo miles globum tenet *monogrammate Christi* insignitum, cum epigraphe: *Pietas æterna.* Ita militis Christiani munia, & optimi Cæsaris auspicia erant in *pietate*, qua respiciebat ad æterna. Sequentes Christiani nominis Imperatores, inferebant labaro hanc divinæ fidei & boni ominis tesseram Constantino visam. In numo tandem Honorii ob partos de Gothis triumphos, Victoria pingitur gradiens, & manus non amplius victoriam, sed *globum cum cruce* præfert. (kkk) Quod imitantur in numis Junior Theodosius, Placid. Valentinianus, Anthemius, Zeno, Anastasius ad Justinum usque Thracem. Indigitabant eo, quod stemma crucis certissima fidelibus erigat trophæa, subque signo Christi læto militent successu. (lll) Justinianus postea Imperator (mmm) ipse globum cum cruce

(eee) *Mabil. l. c. p. 241.* (fff) *in Assertore Gallico p. 249. apud Chifflet Lumin. Prærog. p. 374.* (ggg) *in Geneal. Flandriae. apud Chiffletium in Lumin. Prærog. p. 369.* (hbb) *Chifflet l. c. (iii) ap. Laur. Beger. Thes. Brandenburg. p. 805* (kkk) *Beger. l. c. p. 838.* (lll) *ap. Begerum. p. 840. seq.* (mmm) *Beger. l. c. 851.*

cruce manu tenet, in numis non solum, sed & illustri sta-
 tua, quam fuidas (nnn) ita describit: Ἔστι τῆν εἰωτέ
 εἰκόνα Ἰπὶ κίονῳ ἵππῃ καὶ τῇ μὲν δεξιερᾷ χειρὶ φέρει
 σφαιραν ἐμπεπηγὴν ἔστυρον ἐν αὐτῇ, ὑποσημαίνοντι ὡς
 ἀπὸ τῆς εἰς τὴν στυρὸν πίστεως, τῆς γῆς ἐγκρατῆς γεγόνε σφαι-
 ρα μὲν γὰρ ἢ γῆ, πίστις δὲ στυρὸς. Ex quibus ut opinior
 satis apparet, quare Imperatores Græci pomum hoc manu
 præferant, & unde sacri imperii apud Germanos postea
 factum fuerit insigne. Varie tamen efficta hæc pictura,
 temporumque successu mutata; ex codice Bibliorum
 quem Vivianus Abbas monasterii S. Martini Turonen-
 sis Carolo Calvo dono dedit, & nunc in Bibliotheca Colber-
 tina asservatur, Stephanus Balluzius Carolum Calvum nobis
 depingit, tenentem manu globum aureum cuius, anteriori par-
 te impressum est cordis simulacrum, cum cruce infixâ. (ooo) Be-
 nedictus tandem VIII. Episcopus Romanus ex sacro quasi
 impulsu, figuram globi ita formavit, sicut eam Radulphus
 Glaber describit: *Anno Dominicæ incarnationis millesimo decimo
 tertio, licet insigne imperiale diversis figuratum fuisset speciebus,
 Venerabili Papæ Benedicto Sedis Apostolicæ, visum est admodum
 intellectuâli specie; Qui idem insigne præcepit fabricari quasi aure-
 um pomum, atque circumdari per quadrum pretiosissimis qui-
 busque gemmis, ac desuper auream crucem inseri; erat autem
 instar speciei hujus mundanæ molis, quæ videlicet in quadam ro-
 tunditate circumfistere perhibetur; Ut dum siquidem illud respiceret,
 Princeps terreni imperii, foret ei documentum, non aliter debere
 imperare vel militare in mundo, quam ut dignum haberetur vivi-
 ficæ crucis tueri vexillo. In ipso etiam diversarum gemmarum
 decoramine, videlicet Imperii culmen plurimarum virtutum specie-
 bus exornari oportet. (ppp) Locum adscripti integrum, quia
 egregius est, & præter globi figuram ejus sibolum explicat;
 Audiamus post hunc, ex aula cæseris interpretem Gottfri-
 dum.*

(nnn) Voce Justinianus. (ooo) in notis ad Franc. Capitularia p. 1277.
 (ppp) l. 1. in fin. apud Baronium ad a. 1013. n. V.

dum, (qqq) qui id mysterii subesse putat, quod Imperator orbis totius Dominus sit:

Significat mundum, forma perhibere rotundum,

Intus habet plenum, terrestri pondere fundum

Quem tenet arcanum, palla ferenda manu.

Taliter hunc mundum, gestat manus una rotundum

Regius includit sic omnia climata pugnis

Taliter omne quod est regia pompa tenet.

In quibusdam numis globus seu orbis duplex conspicitur, quod ad ea referendum tempora arbitror, quibus Imperium occidentis in oriente extendebant imperatores nostri, aut saltem reservandæ prætensionis gratia. Præfulget adhuc in numo nostro stella, auspiciati signum ominis. In numis medio hoc ævo rarius quidem apparent in Græcorum ac Romanorum vero monetis nihil frequentius stellis. Decoris ergo, passim in figillis addito puto solem cum luna, ita Ottonem IV. Cum uxore Maria, inter fulgida sidera nobis exhibet Meibomius. (sss) Unde ad alterum capitis latus detritam conjicio in numo nostro lunam vel simile quid, aut quia Friderici nostri facta toto orbe celebrata erant, stellis adumbrabitur fama, quod fulgor imperialis nominis tam in Oriente, quam occidente, resplendeat. Non putaverim tum eo significari, quod majestas imperialis exiguo sicut luna micet lumine, & splendorem omnem a sole Ecclesiæ mutuatur. Sicut Gregorius IX ex turbis & dolis cum Friderico nostro satis famosus, Jure Canonici operi portentosa & monstrosa hæc inferi jussit verba: *Duo præesse mundo luminaria magna, solem atque Lunam, solis loco Papam esse. Cæsarem vero Lunæ.* (ttt) Verum enormem adeo Romani Episcopi fastum, explicabo pluribus, & pro viribus retundam, exercitatione peculiari, quam in symbolum numi nostri: *Roma caput mundi, meditor.* Crevit enim ultra limites Epistola, ut explicationem forte prolixam subjicere non liceat. Antequam

(qqq) l. c. conf. inauguratio V Vilhelmi Comitiss Hollandiæ in Magno Chron. Belgico l. c. (rrr) Schilterus l. c. (sss) tom. 3. Rev. Germ. p. 158. (ttt) cap. 6. sollicita X. de major. ex obed.

tequam vero colophonem imponam, verba venerabilis Domini
Antonini de numo quodam Friderici II. scorteo subjiciam (vrv)
*Deficiente pecunia Imperatori fieri fecit monetam de corio, insignitam
sua imagine & subscriptione, quam aureum valere edictum ponens
in exercitu suo, quod quicumque presentaret talem monetam the-
saurario suo, acciperet pro ea monetam auream quæ dicitur Au-
gustanus, sculptura erat ex uno latere facies imperatoris ex alio aquila:*
Hæc sunt, Præceptor optime, quæ circa numum observavi.
Suffenus mihi videor, quod coram peritissimo in hac arte,
Magistro ego, vix primas edoctus lineas, de numo disse-
ram. Verum submitto limatissimæ Tuæ censuræ, Vir Præcellen-
tissime, rudem hanc opellam, ut corrigas, emendes, quæ re-
videbuntur, & ex tuo cultu ornatiores sunt mea studia. Va-
le, Præceptor & Patrone observanter colende, & me amare
meaque studia fovere perge. Jena IX. ante Kl. April. Anni
MDCCL.

(vrv) *tertia parte historiali fol. 45. 6.*

